

DOBELE – ĪSAIS VĒSTURES KURSS ...

Dr.paed. ANDRIS TOMAŠŪNS
10.11.2022.

**Dobeles novads ir Latvijas 2021.gada
administratīvi teritoriālās
reformas gaitā 2021.gada 1. jūlijā
izveidota Latvijas pašvaldība , kurā
tika apvienots Dobeles novads, Auces
novads un Tērvetes novads . Novada
centrs atrodas Dobeles pilsētā.**

**Iedzīvotāji novadā – 28517,
Dobelē - 8731.**

**Teritorija Dobelē – 8,0 km²
novadā - 1629,4 km²**

Dobeles pilsēta izveidojusies milzīgā Dobeles meteorīta krātera vietā.

Dobeles pils bija pēdējā zemgaļu pils Latvijas teritorijā, kas veica bruņotu pretošanos Livonijas ordenim līdz 1290.gadam. 1376.gadā Dobeles pils kļuva par pilsnovada jeb komturejas administratīvo centru.

1495.gadā Dobelē uzcelta baznīca latviešu draudzei. 1579. un 1613.gadā Dobeles pilī notika Kurzemes landtāgi. 1642.-1682.gadā hercoga Jēkaba valdīšanas laikā Dobelē darbojās ūdensdzirnavas, vilnas kārstuve, etiķa vārītava un kokzāģētava. Fon der Reke, hercogiene Elizabete Magdalena, Pēteris I, Kārlis XII. 1710.gadā hercogs Frīdrihs Vilhelms gribēja Lielā mēra laikā pārcelt savu rezidenci no Jelgavas uz Dobeli, bet pils sliktā stāvokļa dēļ tas nebija iespējams. 1775.gadā Dobeles pils un apdzīvotā vieta bija tik panīkusi, ka hercogs visas pārvaldes iestādes pārcēla uz Jelgavu, pilskalnā tika iekārtots parks. 1870.gadā pie Dobeles pilsdrupām notika dziesmu svētki, uzskata, ka tie bija pirmie Dziesmu svētki Latvijā.

1917.gadā Dobelei piešķīra pilsētas tiesības.

Dobele ir 18. lielākā pilsēta Latvijā.

Ķestermežs, Dobeles dzirnavnieks (1976), TENAX, P.Upīša dārzs (1957), stacija, skolas, baznīcas, sports, A.Bīlenšteins....

Arheoloģisks piemineklis - Dobeles pilskalns ar priekšpili un Livonijas laika viduslaiku pils, (valsts aizsardzības Nr.752).

Arheoloģisks piemineklis – Dobeles senpilsēta, (valsts aizsardzības nr.753).

Arhitektūras piemineklis - Livonijas ordeņa pilsdrupas – 1335.-1347.gads, (valsts aizsardzības Nr.4903).

Valsts nozīme pieminekļu statuss Dobeles pilij piešķirts ar Latvijas Republikas Saeimas lēmumu. No 12.02.1992.gada spēkā likums „Par kultūras pieminekļu aizsardzību” un no 16.12.1998.

Kultūras ministrijas rīkojumu, par Dobeles pils iekļaušanu valsts aizsargāto pieminekļu sarakstā.

2021.28.08.

Zemgaļu aiziešanas pieminēklis (autors M.Zauris, 1989.), veltīts zemgaļu brīvības cīņu noslēgumam 1289. gadā. Akmenī cirsti vārdi: "Zini, no šīs vietas pirms 700 gadiem zemgaļi aizgāja lepni un brīvi.", zemāk «Mēs svešā malā ejam, bet sirds mums paliek te» (V.Plūdons).

1944.gads...

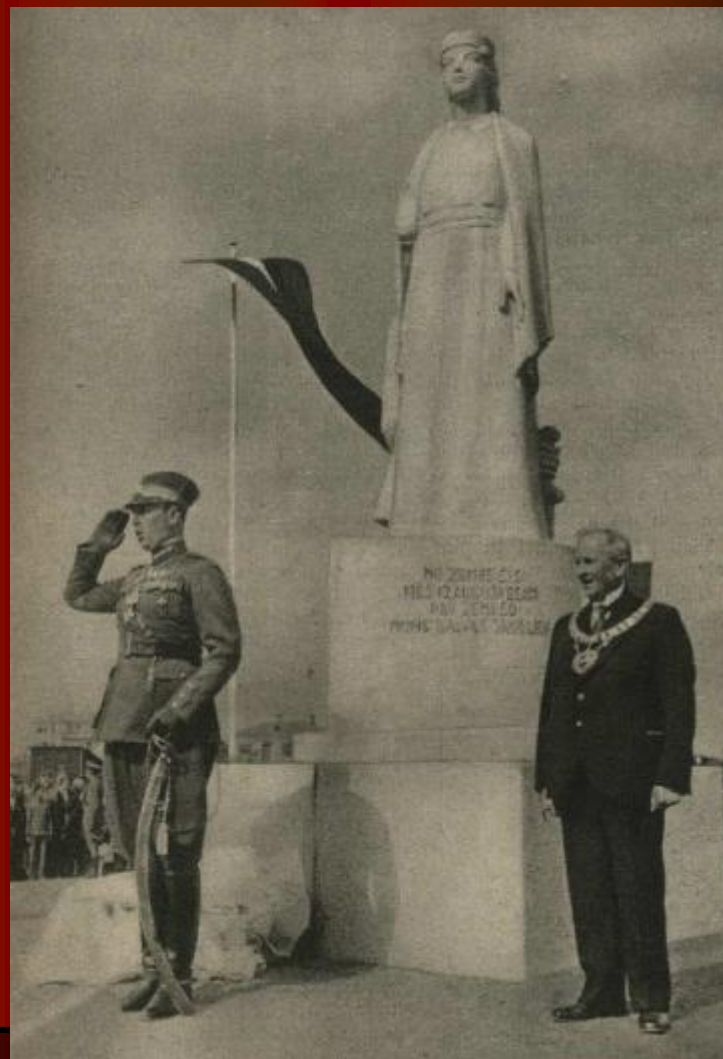
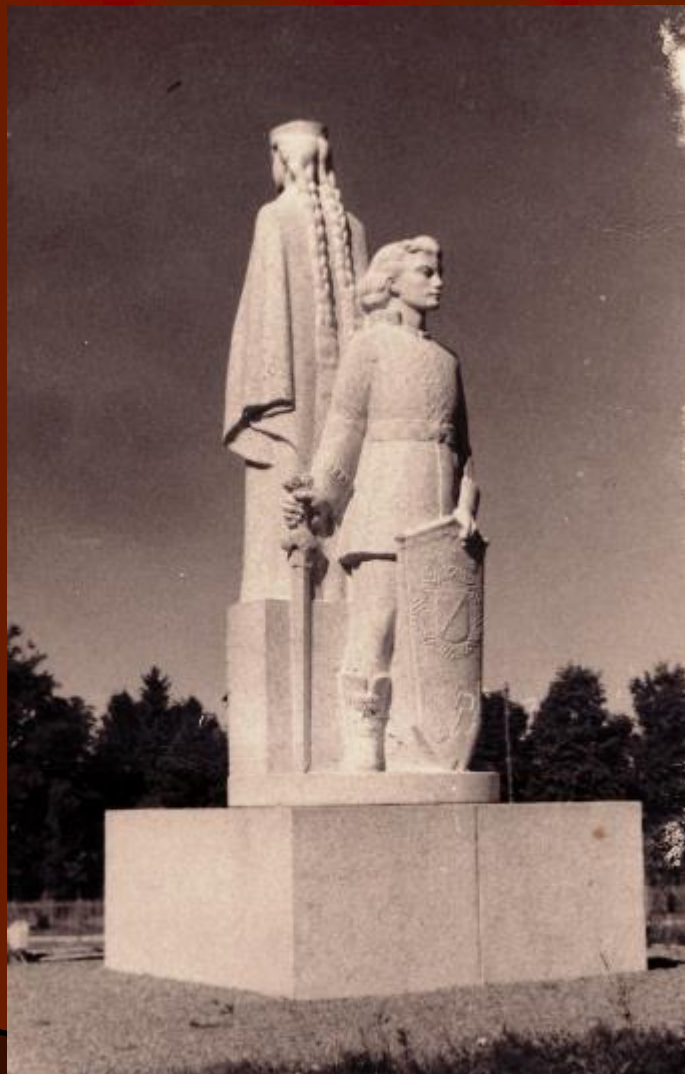

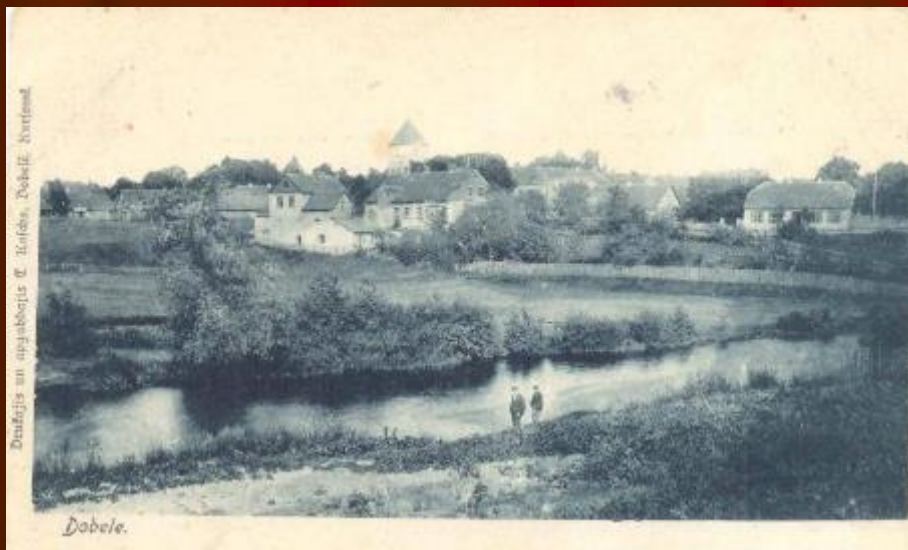

Dobeles atbrīvotāju piemineklis Pirmajā pasaules karā un Latvijas
brīvības cīņās kritušajiem karavīriem.
Atklāts 1940. gadā (tēlnieks K.Zemdega), uzspriecināts 1950. gadā,
atjaunots 1996. gadā (tēlniece I.Berga).

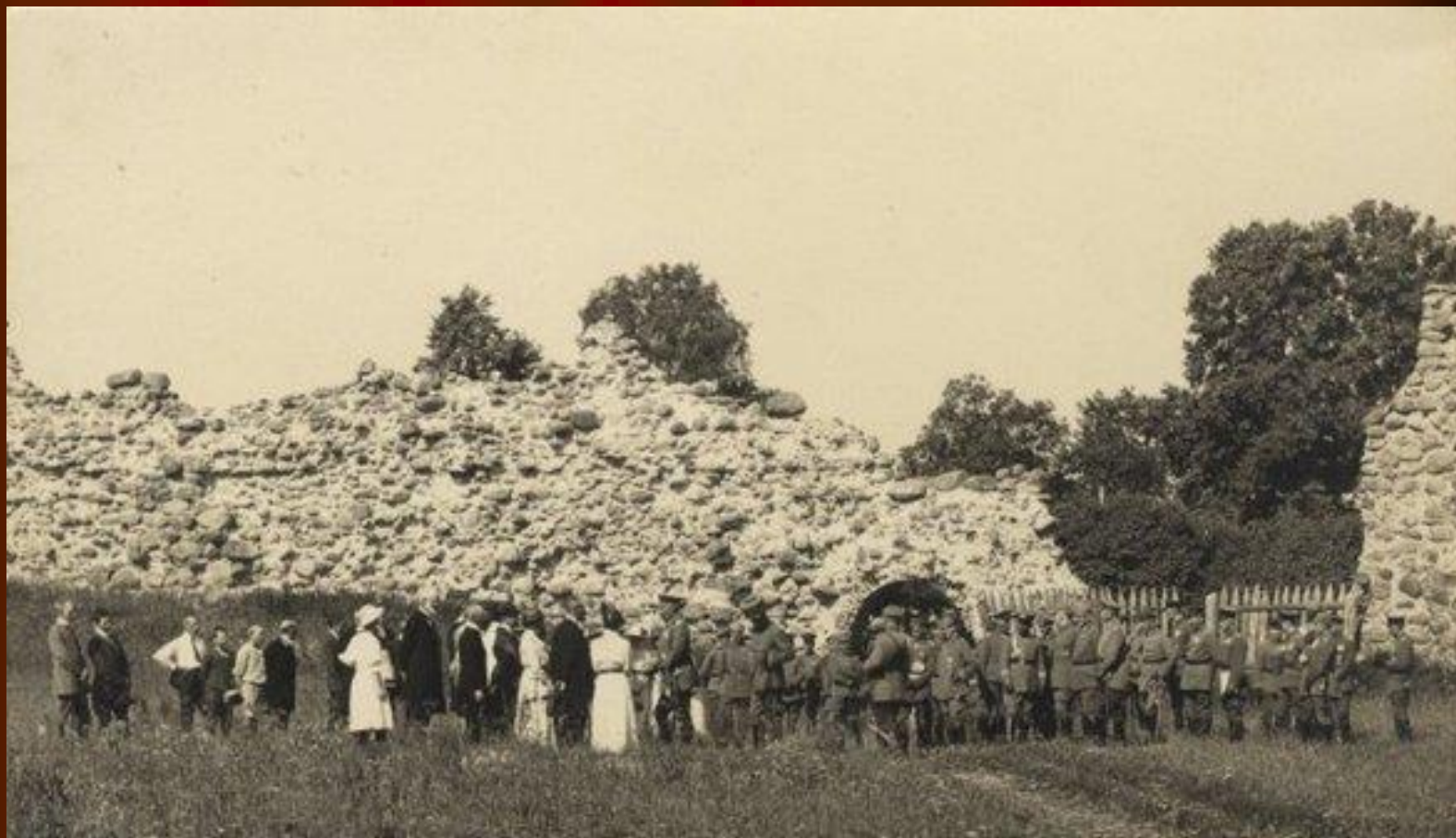
Dziedzijs un apgabals T. Kofeja, Dobeles, Dobeles.

Dobeles.

1917.gads...

Evaņģēliski luteriskās draudzes baznīca, pirmo reizi minēta 1495. gadā

1900.gads...

1900.gads..

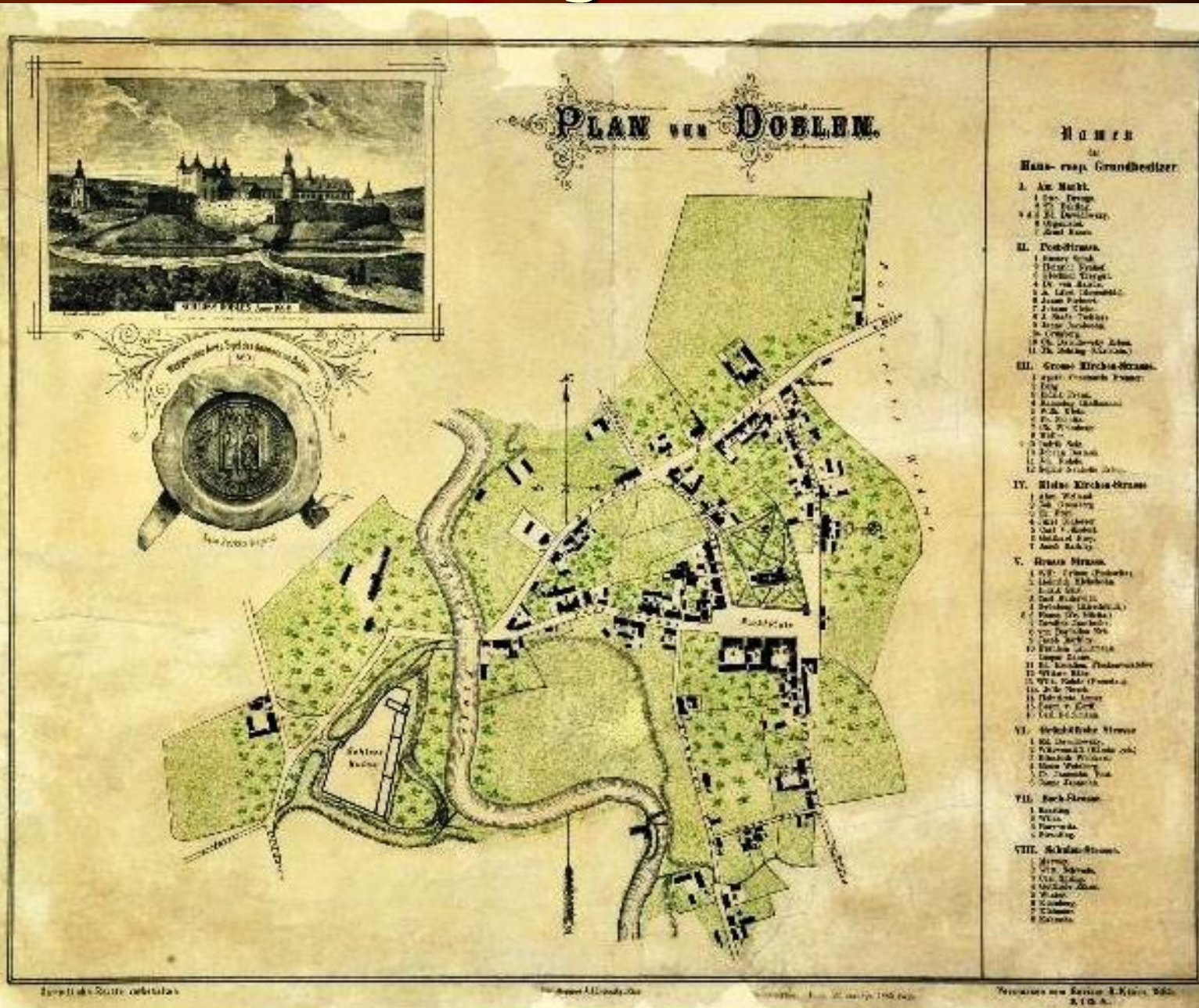
Wichingf. Steinhausen del.

Arch. & Druck v. C. B. Lange, Dorpat.

SCHLOSS DOBLEN UND VILLA TODLEBEN.

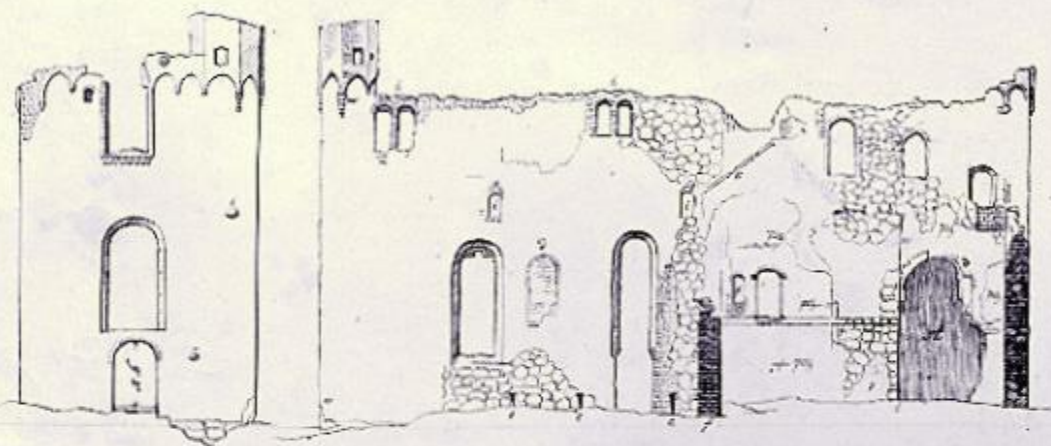
IN KURLAND.

1885.gads...

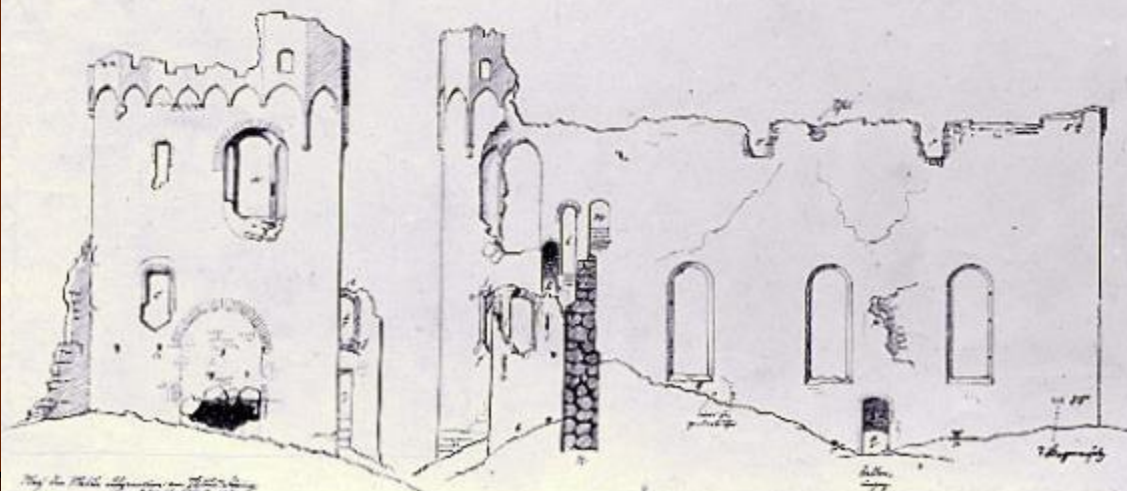
Haupthaus (Palas) der Schloßruine zu Tellen, von außen.
Südseite.

Westseite.

Westseite.

Südseite.

No. II.

Westseite.

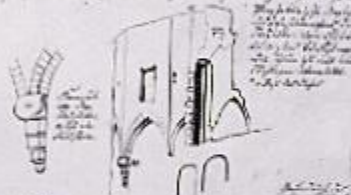
Grundriss des Haupthauses (Palas) der Schloßruine zu Tellen, von außen.
Die Mauer ist aus Bruchsteinen, die Fenster sind aus Holz.

Die Mauer ist aus Bruchsteinen, die Fenster sind aus Holz.

Die Mauer ist aus Bruchsteinen, die Fenster sind aus Holz.

Südseite.

Grundriss des Haupthauses (Palas) der Schloßruine zu Tellen, von außen.
Die Mauer ist aus Bruchsteinen, die Fenster sind aus Holz.

Grundriss des Haupthauses (Palas) der Schloßruine zu Tellen, von außen.
Die Mauer ist aus Bruchsteinen, die Fenster sind aus Holz.

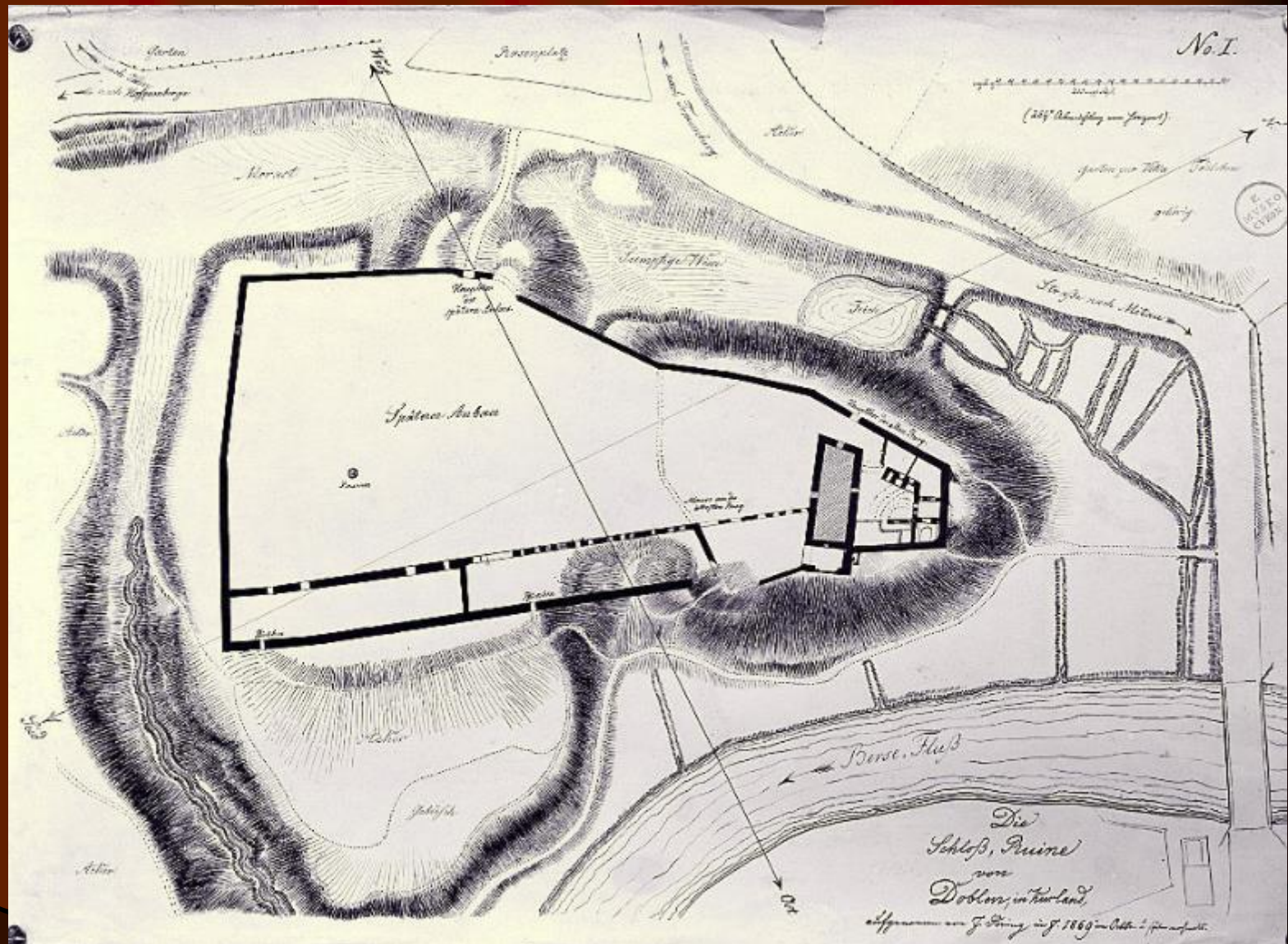

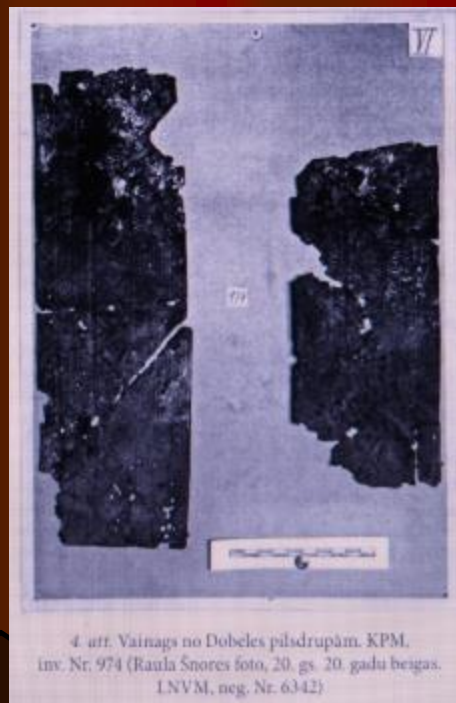
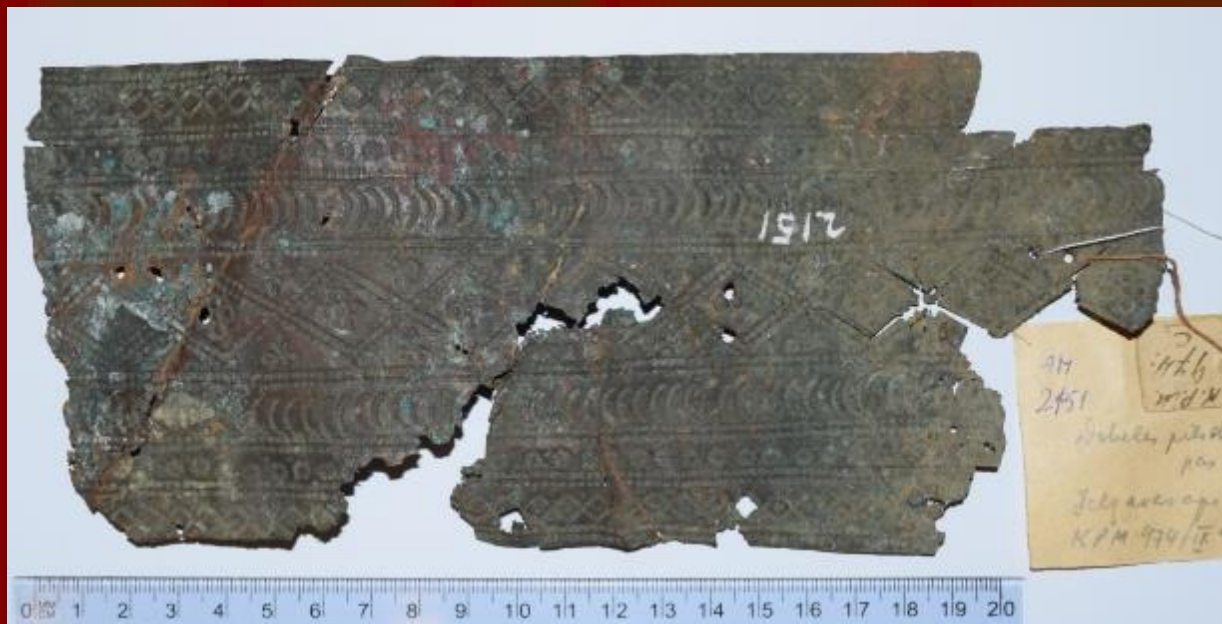
Grundriss des Haupthauses (Palas) der Schloßruine zu Tellen, von außen.
Die Mauer ist aus Bruchsteinen, die Fenster sind aus Holz.

Westseite.

Grundriss des Haupthauses (Palas) der Schloßruine zu Tellen, von außen.
Die Mauer ist aus Bruchsteinen, die Fenster sind aus Holz.

1869.gads...

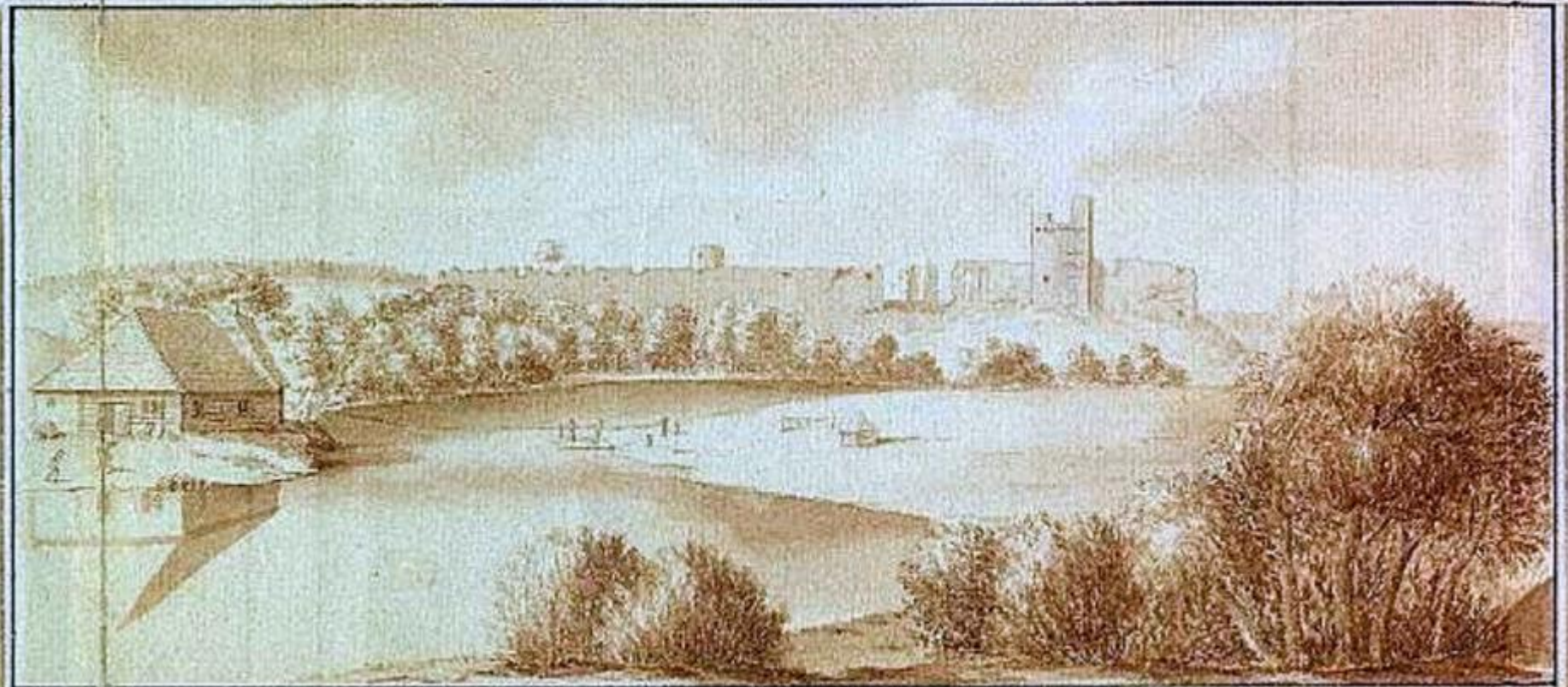

1792.gads...

Prospect des Fürstlichen Schlosses Döblich an der Rense, in seinen Anlagen A. 1792.

[illegible]

1793.gads...

No. 23.

Doblen

W. H. H. H.

1795.gads...

1845.gads...

Iesākumā pilī dzīvo hercoga iecelts pils un zemes pārvaldnieks. Pils cieš poļu- zviedru karos no 1600-1629.gadam. 1620./1921. un 1625.gadā Dobeles pili ieņēma G.Ādolfa zviedru karaspēks. 1626.gada 16.augustā Dobeles pilī hercogs Frīdrihs parakstīja Kurzemes neitralitātes atzīšanas aktu. No hercogu ģimenes pilī vienīgi hercoga Frīdriha sieva Elizabete Magdalēna (1580-1649) ir dzīvojusi, pārveidojusi pils iekārtojumu. Pēc hercoga nāves 1642.gadā iesākas plaši pils pārbūves darbus. Konventa ēka pārbūvēta par kapelu, pārbūvē saimniecības ēkas, stalli, ārpus pils mūriem iekārto plašus dārzus. Pilī pie hercogienes bērnbā mitinājies nākamais hercogs Jēkabs.

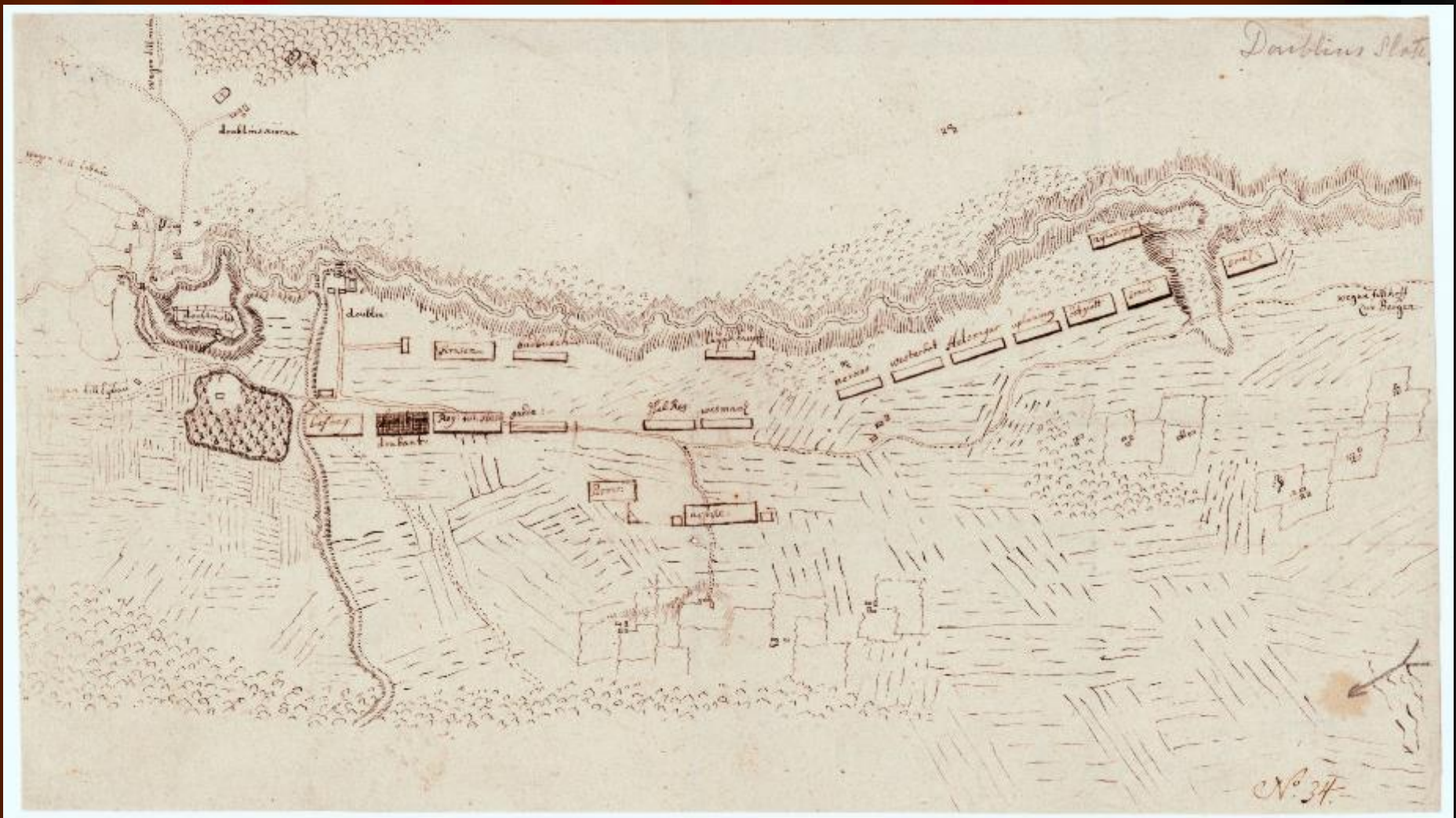
1655.- 1660.gada kara laikā 1658.gadā pili ieņem zviedru karaspēks, kas to ļoti izposta. Tad tapis pirmais zināmais pils zīmējums – 1661.gads. 1660.gadā pēc pils atgūšanas no zviedriem hercogs Jēkabs uzcēla pilī pie A sienas garu dzīvojamo ēku, bet nocietinājumus neatjaunoja.

Hercoga Fridriha Vilhelma (1692-1711) laikā mēģina veikt pils atjaunošanas darbus, bet tam traucē Ziemeļu karš un hercoga nāve.

Pils cieš arī Ziemeļu kara laikā no 1700.-1721.gadam, kad līdz 1706.gadam Kurzemē notiek aktīva karadarbība starp krievu un zviedru armijām. 1701.gadā pili ieņēma zviedru karalis Kārlis XII. Pils tiek postīta.

Pils tiek pamesta pēc jumta iebrukuma 1736.gadā. Pēdējie pils pārvaldnieki – Kristofs Georgs fon Ofenbergs (1710.-1727), Heinrihs Kristians fon Ofenbergs (1727.-1733), kapteinis Hermanis Kristofs Finks fon Finkenšteins (1733-1736).

Kārlis XII...

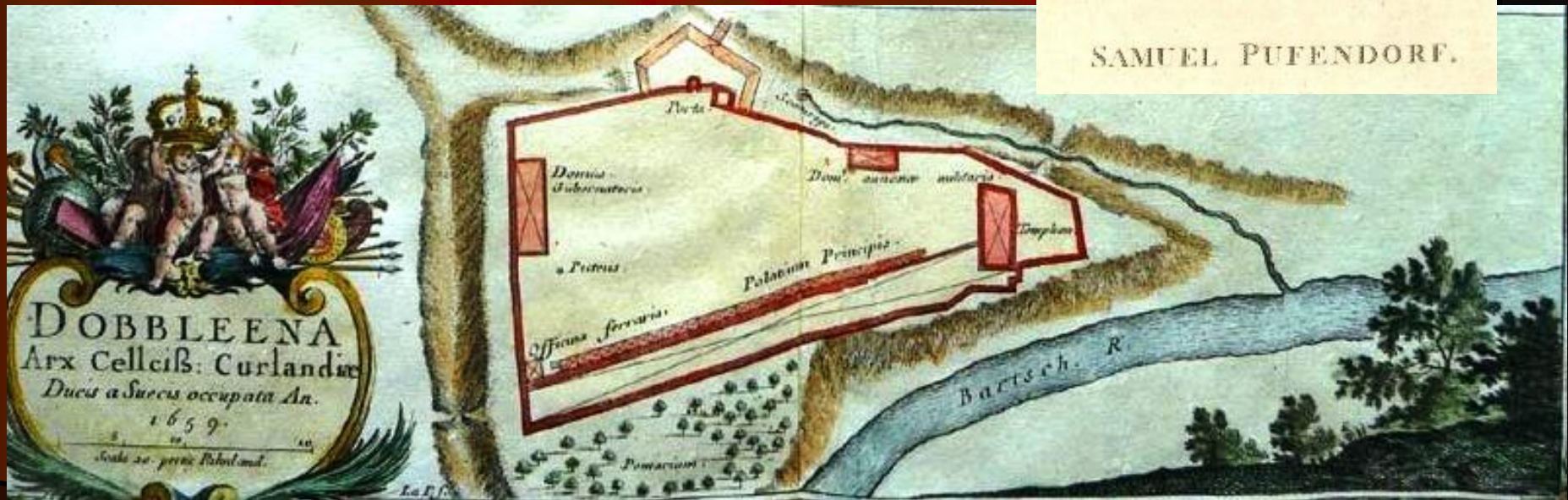
1661...

1659...

SAMUEL PUFENDORF.

Livonijas ordeņa laiks, 1290.-1561. Mūra pils celšanas laiks sākot ar 1335.gadu ordeņmestra Eberharda fon Mongeima laikā. Pili nostiprina mestra Gosvina fon Herikes laikā no 1345-1359.gadam. 1367.gadā kādā dokumentā minēta kā komtureja. Matīss fon Reke (15.gs.beigas – 1580.) – Dobeles komturs kopš 1548.gada. Viņš no mestra Vilhelma fon Firstenbergā 1559.gadā saņēma Dobeli valdījumā uz mūžīgiem laikiem. Pēc 1561.gada viņam konflikts ar Kurzemes un Zemgales hercogu Gothardu Ketleru, pils dēļ. Līdz 1566.gadam pils Rekes pārvaldījumā. Hercogs ieņem pili ar militāru spēku. Livonijas karš no 1558.-1583.gadam neskar pili, padošanās Lietuvas dižkunigaitijai.

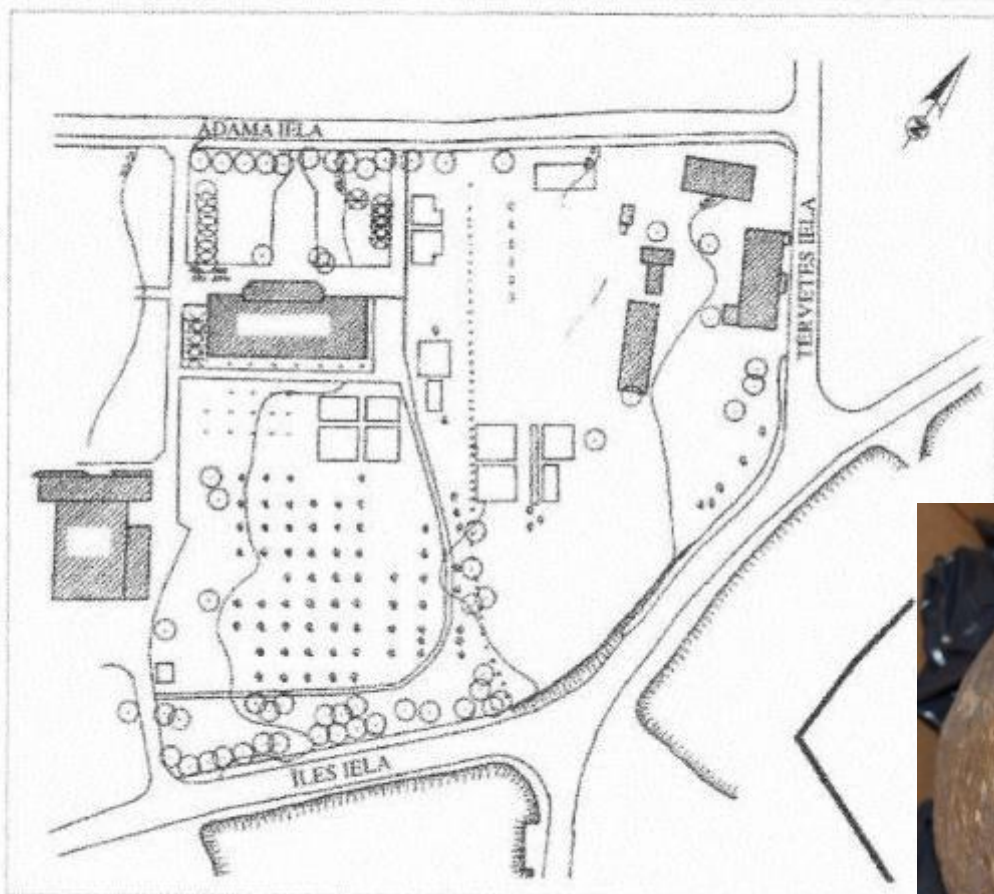

1437.g. 8. martā Dobelē, mestrs Heinrihs no Bokenvordes, saukts Šungels, izlēņoja Vilhelmam Jēgeram un viņa mantiniekiem divus arkļus zemes pie Bērzes, no kuriem vienu agrāk izmantojis Pirsems Berkholms. Robežu aprakstā minētas Sauveļa un Hansa Zantena robežas.

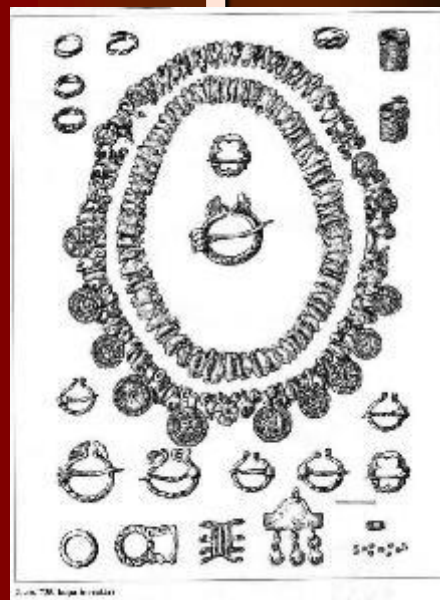
1443.g. 31. decembrī mestrs Heidenreihs Finke izlēņoja brāļiem Sovenam un Janim Kūriem un viņu mantiniekiem pēc kuršu tiesībām, bez kunga tiesas došanas, pusarklu zemes Dobeles pilstiesā, pilssātā blakus Hansa Vildava zemei, pie lielceļa, kā to agrāk lietojis Limbics.

Dobeles viduslaiku kapi...

Rakstu krājums "PĒTĪJUMI ZEMGAĻU SENĀTNĒ", 2004.

1. att. Dobeles kapsētas situācijas plāns

Dobele-82
30 laux
1265 kaps
40,3 x 3,7m
da - 12m
25 VIII
3141

Dobele
kapsaka
VI 234: 3141

Dobele-82
30 laux
1265 kaps
40,3 x 3,7m
da - 12m
25 VIII
3141

Dobele
3141

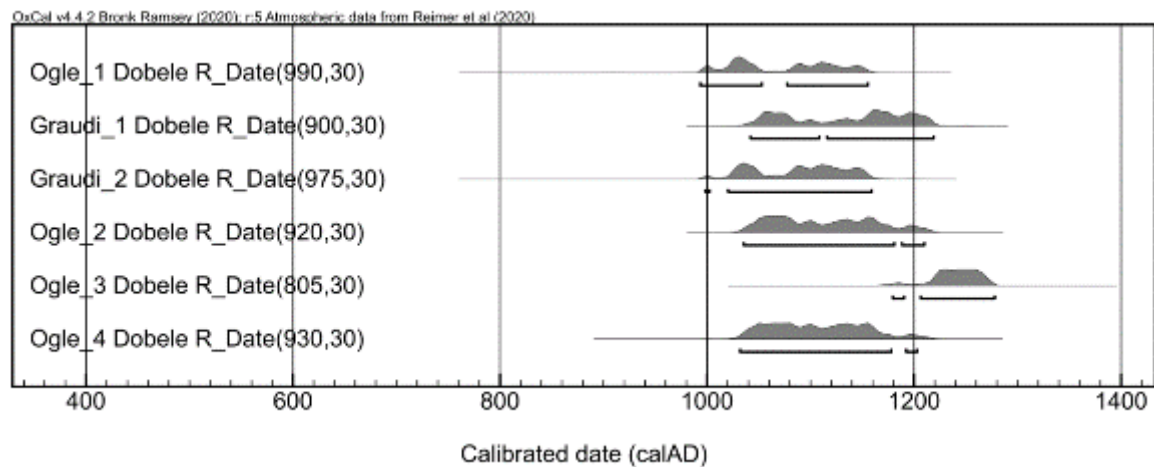
30 laux
1265 kaps
40,3 x 3,7m
da - 12m
25 VIII
3141

Dr. Jekabsone
LIMETA
3141

Dobele-82
30 laux
1265 kaps
40,3 x 3,7m
da - 12m
25 VIII
3141
Pirkasaka
VI 234: 3141
LIMETA

Dobeles rakstītos avotos pirmo reizi minēta 1254.gada Zemgales dalīšanas aktā. Zemgaļu pils ieņemšanas, nodedzināšanas laiks ir 1289.vai 1290.gads. Bijusi koka pils, priekšpils, senpilsēta.

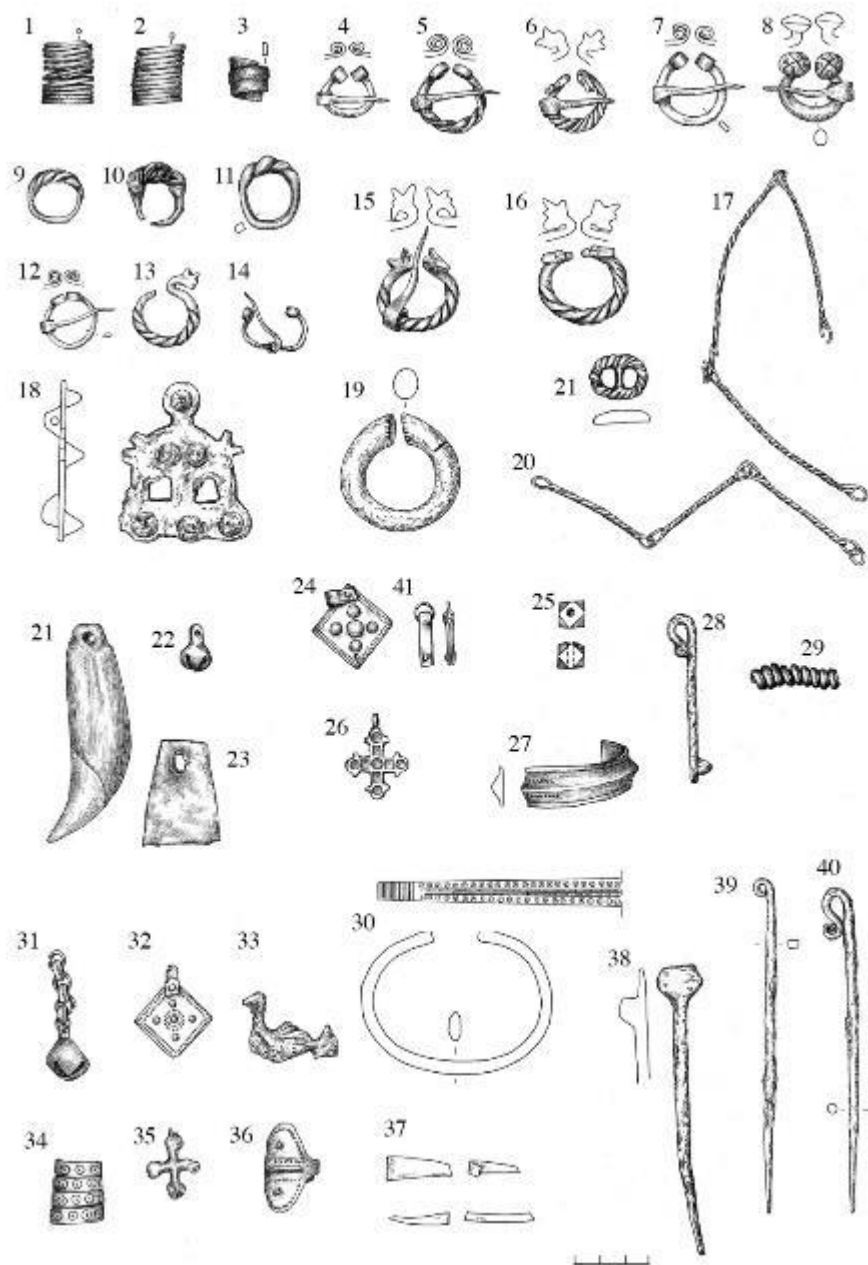
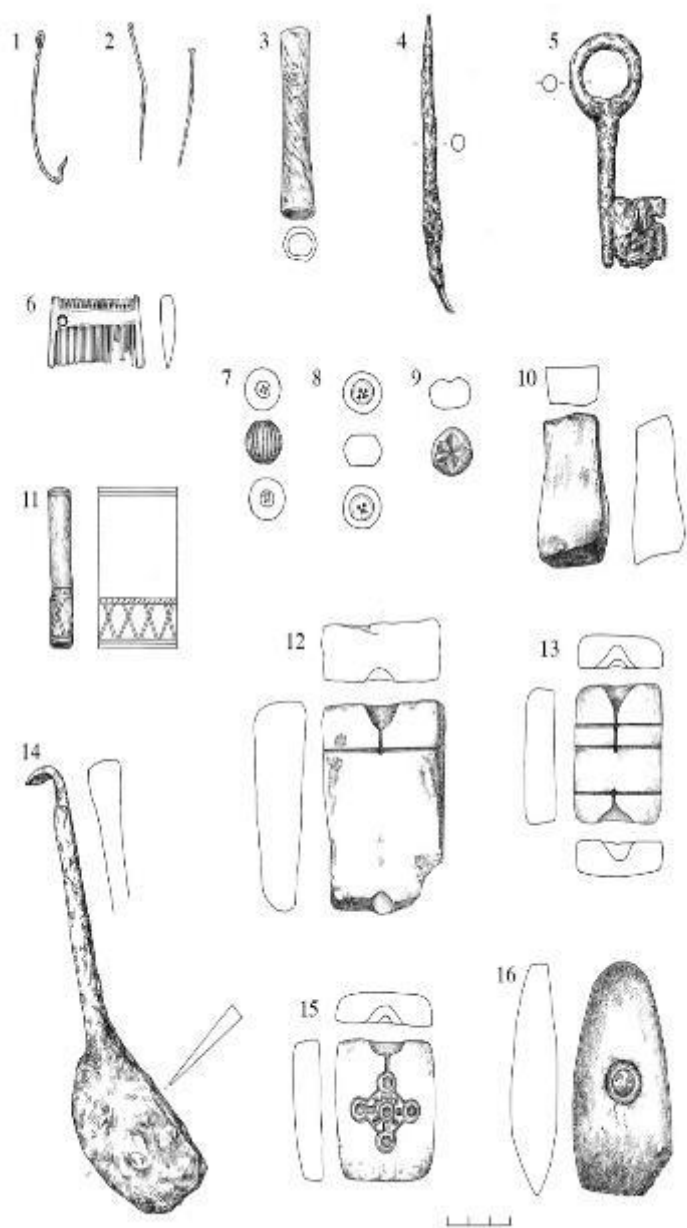

Osnabrikā bīskapa Balduina fon Russela
(1259-1264) valdīšanas laikā kalts feniņš
averss un reverss.

1254...

[illegible]

Pils apkārtnē izmantota dzīvošanai un
saimnieciskajai darbībai. 1977.gadā J.Daiga
arheoloģisko izrakumu laikā atrada liecības par
12.-13.gadsimta koka pils, priekšpils esamību

D pusē pie ordenpils aizsargrāvja.

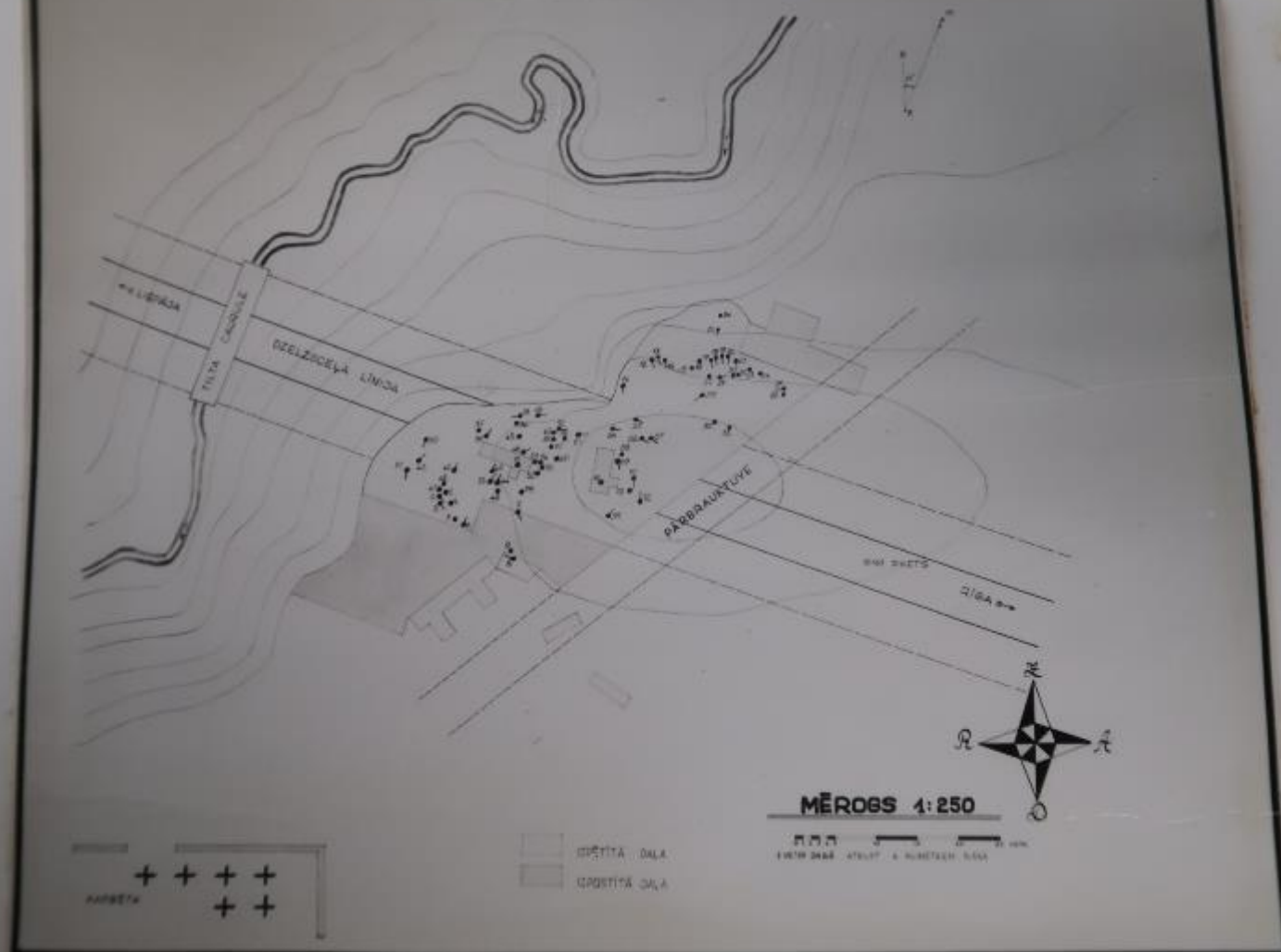
Arheoloģiskie pieminekļi – Ošu, Zilākalna
kapulauki, Bāļu - Šķerstaiņu apmetne un
kapulauks. 1977.gadā izrakumus vadījis M.Atgāzis.

1987.gadā M.Ruša vadītās arheoloģiskās
ekspedīcijas laikā atrasts apmēram 30cm biezs
zemgaļu kultūrslānis.

Zilais kalns...

DOBELES OŠU SENKAPU IZRAKUMU PLĀNS

BRONZAS
RINKAKTA

A 12205

Si laiskalas,
Rinkakta p.
Higachas apr.
S.A.
1972-8.

Si laiskalas,
Dobels p.
Higachas apr.
S.A.
1973-8.

Ošī – Bāļi...

A large, open white box containing various archaeological artifacts. The artifacts include several long, dark, slender objects, possibly blades or spears, some with small white labels attached. There is a small framed object, a coiled rope, and a small metal object. Several small white labels with handwritten text are scattered throughout the box. The box is placed on a wooden surface.

Šķerstaiņi...

Bāli – Šķērstainī...

Baronu kapi

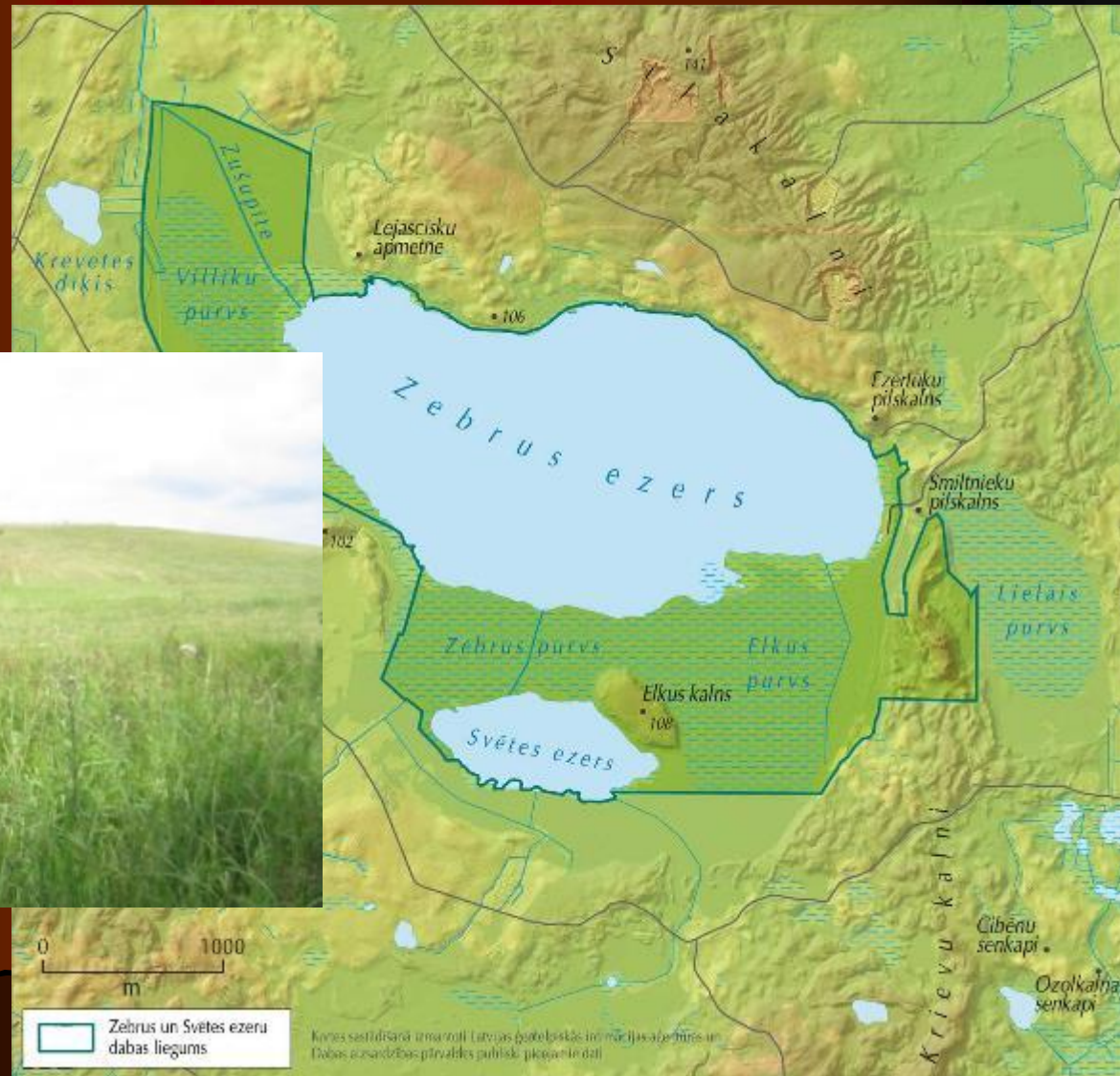

Akmens laikmets Latvijas teritorijā
10500-1800 g.p.m.ē.

Tuvākā zināmā apmetne Dobelei
Zebrus ezera ZR krastā Bikstu
pagastā. Lejas Cīsku apmetne.
Pētījis E.Šturms 1930.gadā. Vidējais
neolīts 4100-2900.g.p.m.ē.

LEJASCĪSKU APMETNE

M.Putniņas foto, karte L.Kalniņa.,I.Vinogradovs

Akmens cirvis, krama senlietas atrastas
1958./1959.gadā arheoloģisko izrakumu
laikā pie Dobeles pils esošajā senpilsētā.

Atradumi datēti ar 1000.g.p.m.ē.

Pieņēmums, ka pilskalns apdzīvots jau
bronzas laikmeta beigu posmā, m.ē. pirmos
gadsimtos.

14 krama priekšmeti, atšķilas iegūtas
J.Daigas vadītajos arheoloģiskajos
izrakumos 1979.gadā viduslaiku kapsētā.

PALDIES!

2020.

